

УДК 351.84:35.072.2:342.5

<https://doi.org/10.62664/cpa.2024.02.12>

Дмитро ДЗВІНЧУК,

директор Інституту гуманітарної підготовки

та державного управління,

доктор філософських наук, професор,

заслужений працівник освіти України,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти та газу

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-6391-3822>

Юрій НЕМІШ,

слухач магістратури публічного управління та адміністрування

Інституту гуманітарної підготовки та державного управління,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти та газу

(© ДЗВІНЧУК Д., НЕМІШ Ю., 2024)

ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА МАС-МЕДІА В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз процесів становлення й розвитку механізмів публічного управління взаємодією влади з мас-медіа в сучасній Україні в мирний та воєнний час та цій основі визначено низку перспективних шляхів удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Проведено детальний аналіз становлення світових підходів до змістовної сутності та форм взаємодії інститутів публічного врядування та засобів масової інформації.

Охарактеризовано процеси становлення й розвитку державної інформаційної політики в незалежній Україні та виокремлено низку моделей взаємодії органів державної влади та мас-медіа. Визначено

особливості взаємодії влади та медіа в умовах воєнного часу та ведення країною-агресором інформаційної війни проти України.

Окреслено основні проблеми й перспективи вдосконалення механізмів взаємодії влади та медіа в контексті забезпечення інформаційної безпеки та інформаційного суверенітету в Україні.

Зроблено висновок, що ефективна взаємодія між владою та медіа відіграє ключову роль у консолідації Українського народу, забезпеченні інформаційної безпеки та прозорості діяльності влади. Тільки готовність влади до партнерства з медіа та визначення спільних цілей можуть забезпечити ефективну інформаційно-комунікативну політику, сприяти суспільному прогресу та євроінтеграції України. Саме тому основним завданням державної політики в медіасфері має стати підтримка демократичних принципів, визначення чітких критеріїв взаємодії між владою та медіа, а також упровадження механізмів громадського контролю за прозорістю ухвалення рішень.

Ключові слова: *система публічного врядування, мас-медіа, взаємодія, державна інформаційна політика, інформаційний суверенітет.*

Dmytro DZVINCHUK,

Director of the Institute of Humanitarian Training and Public Administration,

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,

Honoured Worker of Education of Ukraine,

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-6391-3822>

Yurii NEMISH,

Master's student of Public Administration and Management,

Institute of Humanitarian Training and Public Administration

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

(© DZVINCHUK D., NEMISH Yu., 2024)

FORMATION AND DEVELOPMENT OF MECHANISMS OF INTERACTION BETWEEN PUBLIC GOVERNMENT BODIES AND MASS MEDIA IN UKRAINE

The article analyses the processes of formation and development of the mechanisms of public management of the interaction between the government and the media in modern Ukraine in peacetime and wartime, and on this basis, a number of promising ways of improving the state information policy in Ukraine are determined.

A detailed analysis of the formation of world approaches to the meaningful essence and forms of interaction between institutions of public governance and the mass media was carried out.

The processes of formation and development of state information policy in independent Ukraine are characterized, and several models of interaction between state authorities and mass media are highlighted. The peculiarities of the interaction between the authorities and the media in wartime conditions and the conduct of an information war against Ukraine by the aggressor country are determined.

The main problems and prospects for improving the mechanisms of interaction between the authorities and the media in the context of ensuring information security and information sovereignty in Ukraine are outlined.

It was concluded that effective interaction between the authorities and the media plays a key role in the consolidation of the Ukrainian people, ensuring information security and transparency of the authorities' activities. Only the government's willingness to partner with the media and define common goals can ensure an effective information and communication policy, contribute to social progress and European integration of Ukraine. Therefore, the main task of state policy in the media sphere should be the support of democratic principles, the definition of clear criteria for the interaction between the

authorities and the media, as well as the implementation of public control mechanisms for the transparency of decision-making.

Key words: *system of public governance, mass media, interaction, state information policy, information sovereignty.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть у всіх сферах суспільного життя – політиці, економіці, культурі та комунікаціях – відбуваються масштабні перетворення, що тісно пов’язані зі становленням єдиного інформаційного простору. Розвиток технічних засобів, що забезпечують постійний доступ до інформації та каналів зв’язку, значно підвищив актуальність питання взаємодії між державними органами та медіа в сучасній Україні. В умовах, коли якість життя суспільства визначається рівнем його обізнаності та демократичної свідомості, особливого значення набуває питання встановлення ефективних, рівноправних взаємовідносин держави і медіа.

Сучасні технічні й технологічні зміни перетворюють медіа та новітні мережеві мас-медіа на потужний механізм формування суспільної думки, єдиний дієвий інструмент свободи слова. Саме тому все більше у світі проявляються спроби держав і наддержавних інституцій взяти медіа під свій контроль, здійснювати цензурування медіа-контенту в інтересах національної безпеки. Найяскравішим свідченням того є нещодавній арешт засновника месенджера «Телеграм» Павла Дурова та зізнання Марка Цукерберга в тому, що під час епідемії Ковід-19 під тиском Адміністрації президента Байдена його корпорації Мета довелося вичищати з мережі Facebook понад 20 мільйонів дописів критичного характеру щодо світової політики подолання цієї епідемії [14]. Варто нагадати, що саме одному з батьків-засновників Сполучених Штатів й третьому Президенту Томасу Джефферсону належить знаменита фраза: «Якщо би нам довелося обирати: мати уряд без свободи преси, чи свободу преси без уряду, то я, не

вагаючись, обрав би останнє!» [цит. за 15]. За 250 років по тому світові лідери як авторитарних, так і демократичних країн, схоже, більш схильні обирати перше, а не друге, як Джефферсон.

Саме тому в сучасну епоху цифрового суспільства та докорінної трансформації характеру й масштабів охоплення мас-медійного впливу на суспільство актуальним є переосмислення засад та сутності взаємодії органів публічного врядування та медіа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попередній огляд та збір наукових джерел свідчить, що проблематиці механізмів взаємодії держави з мас-медіа українські науковці, фахівці й експерти надають значної уваги. Зокрема, за цією тематикою Національна бібліотека імені В. Вернадського налічує понад 500 публікацій, у тому числі близько 200 наукових статей у фахових українських виданнях. На наш погляд, у контексті обраного предмета цього дослідження вартими уваги є напрацювання таких дослідників, як А. Афонін [1], Е. Волотко [2], Ю. Данько [3], М. Дворовий [13], О. Крутій [6], С. Лещенко [7], Н. Підбережник [10], О. Соснін [11], О. Радченко [1, 6, 12], А. Чеберко [13], наукові публікації яких разом з матеріалами вітчизняних і зарубіжних засобів масової інформації та з офіційних інтернет-джерел і складають джерельну базу цієї статті.

Мета. Метою цієї статті є розкриття змісту й сутності становлення й розвитку механізмів публічного управління взаємодією влади із медіа в сучасній Україні та цій основі визначення перспективних шляхів удосконалення державної інформаційної політики.

Виклад основного матеріалу. Інформаційний простір є головною підвалиною поставання інформаційного суспільства, що, своєю чергою, характеризується виходом на провідні ролі в життєдіяльності людства феномену інфосфери. Інфосфера зумовлює перетворення інформації на головний ресурс та рушійну силу дальшого цивілізаційного розвитку людства та один з основних інструментів управлінської діяльності в усіх

сферах життєдіяльності держави. За таких умов нового звучання набуває всесвітньо відома крилата фраза «той, хто володіє інформацією, володіє світом», яку одні приписують відомому банкіру Натану Ротшильду, а інші – не менш відомому політику Уїнстону Черчиллю [цит. за 11].

У зв'язку з цим у сучасних умовах одним із важливих завдань у сфері державного управління є регулювання й управління інформаційними процесами, що мають місце в національному інформаційному просторі. У сучасному світі засоби масової інформації стають повноцінними гравцями в інформаційному просторі, логіку дій яких підпорядковано тим чи іншим формам і механізмам взаємодії інститутів державної влади та мас-медіа.

Побудова такої взаємодії є важливою для влади, оскільки медіа, по суті, стали посередниками між реальністю та пізнавальними настановами аудиторії. У той же час медіа є *«інформаційним полем, у якому створюється образ влади»*, а *«будь-яка соціальна система функціонує нормально, якщо її взаємозв'язки, у тому числі зв'язок, з внутрішнім і зовнішнім середовищем здійснюються систематично і задовольняють вимоги внутрішніх і зовнішніх груп»* [12, с. 37]. Таким чином, ефективна модель взаємодії важлива як для мас-медіа, так і для влади як інструмент зменшення соціальної конфліктності (у внутрішньому інформаційному просторі), просування й відстоювання національних інтересів (у глобальному інформаційному просторі), ведення підливних інформаційних воєн (в інформаційному просторі ворожих країн).

Інфосфера змінює кількісний, змістовний, адміністративно-правовий, політичний і навіть психологічний характер як традиційних, так і новопосталих суб'єктів поширення інформаційних повідомлень у глобальному інформаційно-комунікаційному просторі. Саме тому в цьому дослідженні відносно цих суб'єктів будемо використовувати узагальнений термін «мас-медіа», що, на відміну від загальноприйнятого «медіа»,

включає в себе такі новітні інструменти й канали комунікативної діяльності, як соціальні мережі, блогерство, стріми тощо.

Варто зазначити, що в концептуальному плані взаємодія держави та мас-медіа в демократичному суспільстві базується на постулаті, що головна функція мас-медіа – це охорона прав і свобод громадян через контроль за надуживаннями влади, оскільки за висловом ще одного Президента США Рональда Рейгана «людина не може бути вільною, якщо занадто вільним є уряд!». У розкриття цього постулату провідний американський теоретик мас-медіа Деніс Мак-Квейл у праці *«Теорія масової комунікації»* визначив, що *«з одного боку, влада схильна очікувати від медіа громадської комунікації щонайменше мовчазного підтримування ладу. З іншого боку, у плюралістичних суспільствах не існує єдиного панівного ладу, що треба підтримувати, тому медіа мають різні обов'язки, зокрема перед альтернативними соціальними групами та субкультурами, а також щодо висвітлення конфліктів і нерівностей у суспільстві»* [9, с. 177]. Більш детально розкриває зазначений посил у прив'язці до демократичних суспільств Кеннет Майноуг, який наголошує, що *«політична реальність пролягає через взаємовідносини інститутів держави та мас-медіа і громадянського суспільства, а не через індивідів, які в цих взаємовідносинах перебувають. Унаслідок цього в демократичному суспільстві сфера діяльності уряду має бути обмеженою. Його головною функцією повинен бути захист свободи, підтримання правопорядку, забезпечення дотримання приватних угод та сприяння ринковій конкуренції»* [8, с. 166].

У сучасному політичному контексті взаємодія між державною владою та засобами масової інформації може проявлятися в двох основних формах: співпраці та конфлікті. Співпраця передбачає, що держава активно забезпечує засоби масової інформації різносторонньою інформацією про свою діяльність. Медіа, своєю чергою, передають цю

інформацію громадськості, функціонуючи як місток між державними структурами та суспільством. Водночас, існує ризик того, що медіа можуть стати інструментом державної пропаганди, формуючи громадську думку в аспектах, вигідних владі, зокрема з метою підвищення короткострокової популярності або ухвалення спірних законодавчих ініціатив. Конфліктна взаємодія виникає, коли медіа не погоджуються з діями держави і прагнуть донести до аудиторії альтернативний погляд. Така конфронтація може бути зумовлена прагненням журналістів розкрити справжній стан справ і виявити недоліки в діяльності владних органів, а також політичними вподобаннями власників медіа.

На думку авторів, баланс між цими формами взаємодії є критично важливим для демократичного суспільства. Оптимальним є ситуація, у якій медіа зберігають незалежність, але при цьому є свідомо відповідальні за правдивість подаваної інформації та непоширення відвертих фейків і шкідливих наративів, є відкритими до співпраці з державою, сприяючи прозорості та відповідальності влади. Така динаміка відносин може розвивати суспільство, підтримуючи його політичну свідомість та громадянську активність, водночас захищаючи від маніпуляцій. Так само роль інституту мас-медіа як суб'єкта інформаційної політики держави є двоїстою. З одного боку, медіа можуть бути активними провідниками державної політики, впливаючи на формування громадської думки. З іншого, значний контроль з боку держави може призвести до зниження об'єктивності й різноманітності поглядів, що подаються.

Як відомо, виважена інформаційна політика, що враховує баланс між регулюванням та свободою медіа, є критично важливою для розвитку демократичного суспільства. Крім того, у демократичному науковому дискурсі особлива увага надається тому, що відкритість державної влади та об'єктивність преси є важливими чинниками демократизації політичного процесу та забезпечення високих темпів демократичних

перетворень. Відносини між державою та засобами масової інформації в Україні будуються на основі цієї тези, проте часто мають суперечливий характер. Держава все ще розглядає інформаційну політику як один із основних інструментів управління, прагнучи перетворити медіа на своїх «помічників» або навіть на інструмент державної пропаганди. Для медіа така ситуація є двозначною: з одного боку, державна влада постає як природний партнер, а з іншого – як серйозний конкурент в інформаційному полі. Цей конфлікт інтересів ускладнює формування громадянського суспільства та ефективний соціально-політичний розвиток у мирний час. Крім того, події останніх років, зокрема російська агресія, продемонстрували обмеженість цього підходу в умовах воєнного стану та його неспроможність ефективно вирішувати державні завдання.

Принциповою важливістю та складністю процесів формування та реалізації ефективної державної інформаційно-комунікативної політики в Україні є той факт, що політичний процес в Україні останніми роками являє собою широку палітру як цілеспрямованих, так і стихійних політичних взаємодій різних суб'єктів суспільно-політичних відносин з дуже різними, подекуди антагоністичними поглядами й цінностями. Наслідки таких взаємодій досить суперечливі й неоднозначно оцінюються різними політичними учасниками, а що важливіше – ці суперечливі погляди просуваються в медійному просторі зазначеними політичними акторами через належні їм засоби масової комунікації, та «армії ботів». Кожне з таких медіа має індивідуальні джерела фінансування, певні території мовлення, сформовані на догоду власникам політичні позиції, як транслуює в національному інформаційному просторі на все суспільство що, своєю чергою, суттєво впливає на формування інформаційного порядку денного.

Так, найбільш значними й впливовими в сучасному інформаційному просторі України є три групи мас-медіа.

Першу складають медіа країни, сгруповані в «Єдиний телемарафон» та які діють у чіткій підпорядкованості законам воєнного часу й Офісу Президента України. Сюди ввійшли, зокрема, телеканали та інформаційні агентства, що раніше належали Ігорю Коломойському (1+1, 2+2, «Тет», УНІАН, Главред тощо), а також медіа, що належать Віктору Пінчуку (ICTV, ICTV Ukraine, СТБ, «Новий канал», «Оце ТБ», М1 та М2). Ці мас-медіа представляють свою основну мету не тільки в інформуванні населення, а й у формуванні громадської думки, поглядів, переконань і стереотипів у форматі, визначеному державою.

Другу групу представляють не такі чисельні, але доволі впливові мас-медіа, власниками яких є іноземні респонденти (наприклад медіа-імперія Томаша Фіали в Україні, до якої входять такі авторитетні видання як «Українська правда», «НВ» (раніше «Новое время»), видань «Мінфін» і «Finance.ua.»), або функціонування яких відбувається, переважно за рахунок іноземних грантів (це в основному активна мережева присутність різного роду громадських активістів, блогерів тощо). Ці медіа відстоюють інтереси закордонних власників, проте з уваги, що власниками є представники наших союзників і партнерів, є надія, що багато в чому інтереси цих партнерів в інформаційному полі значною мірою збігатимуться з національними інтересами України. З цією групою медіа в української влади складаються особливі відносини та особливі умови взаємодії, про що свідчить, наприклад, той факт, що Кабінет Міністрів України включив до числа *«критично важливих для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період»* та надав бронювання від призова громадським активістам неурядових організацій, що фінансуються міжнародними партнерами на рівні постанови Уряду [4].

Третю групу складає несистемна опозиція — це, насамперед, медіагрупа Петра Порошенка та активна медійна присутність в

інформаційному просторі активістів пов'язаної з ним політичної партії «Європейська солідарність». Так, П. Порошенко офіційно вже не володіє такими телеканалами як «П'ятий» та «Прямий», але які очевидно відстоюють інтереси п'ятого Президента України та контролюються ним [7]. Ці медіа активно критикують чинну владу, звинувачуючи їх в корупції та управлінській неспроможності, що негативно впливає на легітимність державної влади в очах українського суспільства.

Раніше існували й інші, наприклад заборонені на законодавчому рівні проросійські медіа Медведчука («112 Україна», ZIK та NewsOne), групи Фартш-Львовчкін («Інтер», «Кіно-ТБ», «Enter-фільм», «Музика-ТБ», «Піксель», K1, K2, «Мега», НТН та Zoom), або доволі впливовий медіа холдинг Рената Ахметова («Україна 24», «НЛЮ TV», «Індиго TV», «Футбол 1», «Футбол 2» та «Футбол 3») [5], нематеріальні активи якого невдовзі після початку війни донецький олігарх передав державі.

Зрозуміло, що в сучасних умовах українські мас-медіа виступають не просто важливими акторами державної інформаційної політики, вони є на передньому краї інформаційної війни, розв'язаної путінським режимом проти незалежної України [3, с. 55]. Таким чином, вітчизняні мас-медіа відіграють значну роль у формуванні патріотичних позицій суспільства і підтримці політики подолання ворога через установлення інформаційного порядку денного. Водночас, процес установлення комунікаційної взаємодії між владою та медіа є складним за своєю природою через відмінність у меті, завданнях і наслідках, що ставлять різні політичні актори. Складність цього діалогу суттєво зростає під час таких гранично кризових явищ, як війна та, попри це, партнерський діалог влади й мас-медіа залишається безальтернативним шляхом дальшої відбудови та європейської інтеграції Української держави.

Варто наголосити, що фактично одразу після початку широкомасштабної агресії росії проти України встановилася спільна й

тісна взаємодія української влади та вітчизняних мас-медіа, яка, з одного боку, інституціоналізувалася у вигляді пулу «Єдиного телемарафону», де пліч-опліч почати боротися з інформаційними загрозами провідні українські журналісти та спічрайтери Офісу Президента, а з іншого, значна кількість українських незалежних медіа та журналістів активно включилися в боротьбу за інформаційну незалежність та відіграли важливу роль у розкритті ворожої пропаганди. Вони проводили розслідування, факт-чеки й аналізи дезінформації, що допомагало розкрити брехню, яка широко поширювалася російськими медіа. Мас-медіа стали важливими інструментами в інформаційній боротьбі й розкритті пропаганди [13]. Таку точку зору відстоює й Е. Волотко, яка фіксує в нових умовах війни *«зміну парадигми взаємовідносин органів державної влади та медіа, що є нерозривно пов'язаною з проблемами, які актуалізуються сьогодні, насамперед тих, що стосуються державного суверенітету в інформаційній сфері»* [2, с. 46].

У тісній взаємодії з органами державної влади активно протидіють інформаційній агресії росії та відіграють важливу роль у захисті та зміцненні інформаційного простору країни численні українські медіа, насамперед це:

StopFake: один з перших фактчекінгових проєктів в Україні, що зосереджений на перевірці фактів та спростуванні російських фейків і пропаганди, яка поширюються в українському інформаційному просторі.

Texty.org.ua: цей проєкт відомий своїми аналітичними дослідженнями та інтерактивними візуалізаціями, зокрема в питаннях ідентифікації та аналізу дезінформаційних кампаній.

Українська правда: онлайн-видання, що активно займається розслідувальною журналістикою, уключаючи викриття дезінформації та пропагандистських наративів.

Detector Media: незалежна медійна організація, що спеціалізується на моніторингу контенту та аналітиці щодо пропаганди та дезінформації.

VoxCheck: частина аналітичної платформи VoxUkraine, що займається перевіркою фактів і спростуванням неправдивої інформації в публічному дискурсі.

Ці медіа відіграють критичну роль у підвищенні інформаційної стійкості України, забезпечуючи суспільство якісною та достовірною інформацією. Вони активно працюють над підвищенням рівня медіаграмотності та протидією зовнішнім інформаційним загрозам, здійснюють все можливе, щоб «на державному рівні створити всі умови для зміцнення комунікативного й демографічного потенціалу української мови, зміцнення статусу української мови як мови міжетнічного спілкування та порозуміння, забезпечення домінування української мови в інформаційному просторі України» [10, с. 42-43].

Попри складні часи щодо демократичності взаємовідносин та взаємодії державної влади й мас-медіа в Україні й сьогодні лише за умови готовності влади до партнерської взаємодії, а також визначення спільних цілей, що вкладають влада та мас-медіа в процеси взаємодії [6, с. 74] можливо забезпечити ефективність державної політики щодо мас-медіа, сприяння суспільно-політичному прогресу та реалізація євроінтеграційних прагнень України. Застосування стандартів свободи слова і дотримання демократичних принципів у взаємодії між владою та медіа показує їх взаємозалежність. Це стосується методів здійснення державної влади, тобто форми політичного режиму, і рівня справжньої незалежності медіа, визнання їх ролі та місця в політичній системі.

На нашу думку, найнадійнішими запобіжниками проти повторення недемократичних норм взаємодії в системі «влада – мас-медіа» є:

1) постійний запит суспільства на своєчасну, достовірну та повну інформацію суспільно-політичного значення;

2) активний журналістський та громадський супротив проти будь-яких спроб обмеження свободи слова та права на інформацію;

3) високий рівень згуртованості та професійної солідарності серед журналістів;

4) законодавче закріплення в національному законодавстві правової новели, ідентичної першій поправці до Конституції США, у якій іде ться про те, що ані парламент, ані уряд не мають права видавати будь-які закони та постанови, що обмежують свободу слова, друку, а також права народу мирно збиратися та звертатися до уряду зі своїми вимогами.

Висновки. Сьогодні Україна переживає складний період трансформації публічного управління, у якому надзвичайно важливим є формування інституту ефективної взаємодії між владою та медіа. У контексті демократизації ця взаємодія відіграє ключову роль у консолідації Українського народу, забезпеченні інформаційної безпеки та прозорості діяльності влади. Тільки готовність влади до партнерства з медіа та визначення спільних цілей можуть забезпечити ефективну інформаційно-комунікативну політику, сприяти суспільному прогресу та євроінтеграції України.

На основі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що розвиток українського медіапростору в найближчому майбутньому та природа відносин у системі «влада – мас-медіа» ми розглядаємо через призму дотримання європейських принципів зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та належного врядування, прозорості і відкритості, забезпечення прав людини та основоположних свобод, які висуваються до країн – кандидатів на вступ до Європейського Союзу. Основним завданням державної політики в сфері медіа має бути підтримка демократичних принципів на медіаринку, визначення чітких критеріїв взаємодії між владою та медіа, а також запровадження

механізмів громадського контролю за прозорістю ухвалення рішень щодо медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афонін Е., Радченко О. Чи хочуть українці демократії? *Дзеркало тижня*, 29 травня 2009. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chi_hochut_ukrayintsi_demokratiyi.html.

2. Волотко Е. В. Концептуальні засади механізму налагодження ефективної взаємодії органів державної влади із засобами масової інформації та громадським суспільством. *Держава та регіони. Серія : Державне управління*. 2020. № 1. С. 42-47.

3. Данько Ю. А. Соціальні мережі як інструмент інформаційної війни РФ проти України : особливості та механізми протидії. *Сучасне суспільство*. 2023. Вип. 2. С. 54-66.

4. Деякі питання бронювання військовозобов'язаних під час воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 05 червня 2024 р. № 650. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-broniuvannia-viiskovozoboviazanykh-pid-chas-voiennoho-stanu-i050624-650>.

5. Кому належать українські ЗМІ : докладний аналіз. *Парламент. UA*. 9 лютого 2021 р. URL: <https://parlament.ua/article/komu-nalezhat-ukrainski-zmi-dokladnij-analiz>.

6. Крутій О. М., Радченко О. В. Основи партнерської взаємодії держави і приватного сектора. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1 (54) : у 2 ч. ч. 1. С. 72-79.

7. Лещенко С. Інформаційна зброя : які медіа контролює Порошенко. 24 канал. 13 травня 2019 р. URL: https://24tv.ua/informatsiyna_zbroya_yaki_media_kontrolyuye_poroshenko_n1_152401.

8. Майноуг К. Анатомія лібералізму. *Лібералізм* : антологія. упор. О. Проценко, В. Лісовий. Київ : Смолоскип, 2002. С. 165-169.
9. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації [пер. з англ. О. Восьна, Г. Сташків]. Львів : Літопис, 2010. 780 с.
10. Підбережний Н. П. Формування українського національного інформаційного простору в умовах війни. *Демократичне врядування*. 2023. Вип. 2. С. 42-52.
11. Соснін О. Той, хто володіє інформацією, володіє світом. *Лексінформ*. 14.06.2023. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/toj-hto-volodiye-informatsiyeyu-volodiye-svitom>.
12. Україна медійна : на порозі інформаційної революції : моногр. [За науковою редакцією д. держ. упр., проф. Радченка О. В.]. Київ : Видавець СВС Панасенко, 2015. 208 с.
13. Dvorovyi M., Cherevko A., Benequista N. Summit for democracy: Trends in news media's future, forged in Ukraine. *Online forum «Just Security»*. March 30, 2023. URL: <https://www.justsecurity.org/85791/summit-for-democracy-trends-in-news-mediasfuture-forged-in-ukraine>.
14. McCulloch, Colin. Mark Zuckerberg says Meta was «pressured» by Biden administration to censor Covid-related content in 2021. *CNN*, August 27, 2024. URL: <https://edition.cnn.com/2024/08/27/business/mark-zuckerberg-meta-biden-censor-covid-2021/index.html>.
15. Vermel C. Respect for the judiciary : the media and the courts in the United States. *Constitutional law : East European review*. 2002. Vol. 1. P. 134–141.

REFERENCES

1. Afonin E., Radchenko O. (2009). Chy khochut` ukrayintsi demokratiyi? – *Do Ukrainians want democracy?* Dzerkalo tyzhnya – *Mirror of the week*. 29.05. URL:

https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chi_hochut_ukrayintsi_demokratiyi.html.

[in

Ukrainian].

2. Volotko E. V. (2020). Kontseptual`ni zasady mekhanizmu nalahodzhennya efektyvnoyi vzayemodiyi orhaniv derzhavnoyi vlady iz zasobamy masovoyi informatsiyi ta hromads`kym suspil`stvom – *Conceptual principles of the mechanism of establishing effective interaction of state authorities with mass media and civil society*. Derzhava ta rehiony. Seriya Derzhavne upravlinnya – *State and regions. Series : Public administration*. Vol. 1. P. 42-47. [in Ukrainian].

3. Dan`ko Yu. A. (2023). Sotsial`ni merezhi yak instrument informatsiynoyi viyny RF proty Ukrayiny : osoblyvosti ta mekhanizmy protydiyi – *Social networks as a tool of the information war of the Russian Federation against Ukraine : features and countermeasures*. Suchasne suspil`stvo – *Modern society*. Vol. 2. P. 54-66. [in Ukrainian].

4. Deyaki pytannya bronyuvannya viys`kovo-zobov`yazanykh pid chas voyennoho stanu (2024) : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 650 vid 05 chervnya 2024 r. – *Some issues of reservation of conscripts during martial law* (2024) : Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 650 of June 5, 2024. The only web portal of executive authorities of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-broniuvannia-viiskovozoboviazanykh-pid-chas-voiennoho-stanu-i050624-650>. [in Ukrainian].

5. Komu nalezhat` ukrayins`ki ZMI : dokladnyy analiz – *Who owns the Ukrainian mass media : detailed analysis*. (2021). *Parliament.UA*. February 9. URL: <https://parlament.ua/article/komu-nalezhat-ukrainski-zmi-dokladnij-analiz>. [in Ukrainian].

6. Krutiy O., Radchenko O. (2018). Osnovy partners`koyi vzayemodiyi derzhavy i pryvatnoho sektora – *Fundamentals of partnership between the state and the private sector*. Efektyvnist` derzhavnoho upravlinnya – *Efficiency of public administration*. Vol. 1 (54) : y 2 ч. ч. 1. P. 72-79. [in Ukrainian].

7. Leshchenko S. (2019). Informatsiyna zbroya : yaki media kontrolyuye Poroshenko – *Information weapons : which media is controlled by Poroshenko*. (2019). Channel 24. May 13. URL: https://24tv.ua/informatsiyna_zbroya_yaki_media_kontrolyuye_poroshenko_n1_152401. [in Ukrainian].
8. Maynough K. (2002). Anatomiya liberalizmu – *Anatomy of liberalism*. *Liberalism : an anthology*. / emphasis O. Protsenko, V. Lisovyi. Kyiv : Smoloskip. P. 165-169. [in Ukrainian].
9. Mak-Kveyl D. (2010). Teoriya masovoyi komunikatsiyi – *Theory of mass communication*. [trans. from English O. Vozna, H. Stashkiv]. Lviv : Chronicle. 780 p. [in Ukrainian].
10. Pidberezhenko N. P. (2023). Formuvannya ukrayins`koho natsional`noho informatsiynoho prostoru v umovakh viyny – *The formation of the Ukrainian national information space in the conditions of war*. *Demokratychnе vryaduvannya – Democratic governance*. Vol. 2. P. 42-52. [in Ukrainian].
11. Sosnin O. Toy, khto volodiye informatsiyeyu, volodiye svitom – *He who owns information owns the world*. (2023). *Lexinform*. 14.06.2023. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/toj-hto-volodiye-informatsiyeyu-volodiye-svitom>. [in Ukrainian].
12. Bukhtatiy O., Radchenko O., Golovchenko G. (2015). Ukrayina mediyna : na porozi informatsiynoyi revolyutsiyi – *Media Ukraine : on the threshold of the information revolution* : monograph. [ed. prof. Radchenko O. V]. Kyiv : SVS Publisher Panasenko, 208 p. [in Ukrainian]
13. Dvorovyi M., Cherevko A., Benequista N. (2023). Summit for democracy : Trends in news media's future, forged in Ukraine. *Online forum «Just Security»*. March 30. URL: <https://www.justsecurity.org/85791/summit-for-democracy-trends-in-news-mediasfuture-forged-in-ukraine>. [in English].

14. McCullogh Colin. (2024). Mark Zuckerberg says Meta was «pressured» by Biden administration to censor Covid-related content in 2021. *CNN*. August 27. URL: <https://edition.cnn.com/2024/08/27/business/mark-zuckerberg-meta-biden-censor-covid-2021/index.html>. [in English].

15. Vermeel` C. (2002). Respect for the judiciary : the media and the courts in the United States. *Constitutional law : East European review*. Vol. 1. P. 134-141. [in English].